

mandanın rəhbərliyi altında silaha sarıldılar, düşməyə qarşı dönməz, mübariz olaraq, canlarından keçərək torpaqlarımızı işğaldan azad etdilər və tarixə misli görünməyən qəhrəmanlıq imzası atdılar.

Vətənpərvərlik ulu hissidir. Vətənpərvər olmaq, vətənpərvər övlad böyütmək bir insanın bu dünyada ən vacib vəzifələrindən bəlkə də birincisidir. Vətənpərvərim deməklə də iş bitməz. Bunu əməllə, gördüyün işlərlə sübut etmək lazımdır. Geniş mənaya malik olan vətənpərvərlik anlayışı özündə vətənə, millətə sevgi hissini birləşdirir. Təbii ki, bunların zirvəsində vətən üçün ölümə hazır olmaq dayanır. Bir xalqın, millətin vətənpərvərlik şüarı onun digər xalqlar və millətlər tərəfindən tanınması hörmətlə qarşılanması ilə ölçülür. Təsadüf deyil ki, ABŞ prezidenti Corc Buş Amerika Azərbaycan cəmiyyətinin 5 illik yubileyi münasibətilə (1957-2007) göndərdiyi məktubda azərbaycanlıların ABŞ-ın ictimai həyatında mühüm rol oynadığını vurğulayaraq bildirmişdir ki: "Mən Amerikanın Azərbaycan icmasının 50 illik yubileyini qeyd edən bütün insanlara öz təbrikimi çatdırıram... İstedadınız, bacarığınız və işgüzarlığınız sayəsində Amerika azərbaycanlıları digər millətlərə nümunə olmuş, ölkəmizin uğuruna və varlanmasına xidmət etmişdir. Azərbaycanın igid, cəsur oğulları həmişə vətənpərvər olmuş, yadelli işğalçılara qarşı qəhrəmancasına mübarizə apararaq vətənini düşman ayağına verməmişdir".

Polad Həşimov, Tofiq Hüseynov, Şükür Hamidov, Samid İmanov, Murad Mirzayev, İnam Mustafayev, Vüqar Hüseynov, Valeh Müslümov, Mübariz İbrahimov və minlərlə digər qəhrəmanlarımız bizə nümunədir. Biz onlardakı vətənpərvərlik hissini duymuşuq. Çalışmalıyıq ki, biz də Vətənin keşiyində duraq. Onu göz bəbəyimiz kimi qoruyaq.

Ədəbiyyat:

1. Abbasov A. Milli əxlaq və ailə etikası. Bakı: Mütərcim, 2016, 320 s.
2. Abbasova L. Təbiyyənin milli zəmində qurulmasında sinif müəlliminin rolu. Bakı: Mütərcim, 2006, 44 s.
3. Abbasov N. Mədəniyyət siyasəti və mənəvi dəyərlər. Bakı: Mütərcim, 2009, 451 s.
4. Aslanlı M. Fiziki mədəniyyət mənəvi kamillik. Bakı, Maarif, 1993, 196 s.
5. Əliyev P., Əhmədov H. Təhsil müəssisələrində tərbiyə işinin təşkili. Bakı: Təhsil, 2004, 219 s.
6. Hüseynzadə R. Qədim və erkən orta əsrlərdə Azərbaycanda tərbiyə, təhsil və pedaqoji fikir. Bakı: Nurlan, 2007, 336 s.

Maçanova Cəvahir
Azərbaycan Dillər Universiteti

AZƏRBAYCANÇILIQ VƏ MULTİKULTURALİZM

Açar sözlər: *ideologiya, etniklik, multikulturalizm, mədəniyyət*

Keywords: *ideology, ethnicity, multiculturalism, culture*

Ключевые слова: *идеология, этницизм, мультикультурализм, культура*

Multikulturalizm termini elmi ədəbiyyata təxminən XX əsrin 60-70-ci illərində daxil olmuşdur və onun məzmununa dair müxtəlif fikirlər mövcuddur. Bu termin müxtəlif mənalarda işlədilir. Bu isə onun mahiyyətini dərk olunmasını çətinləşdirir. Multikulturalizmin səmərəli tədris olunmasının əsas şərtlərindən biri onun mahiyyətinin düzgün dərk olunması ilə əlaqədardır. Multikulturalizm terminini geniş və dar mənalarda işlətmək olar. Sözü geniş mənada multikulturalizm termini onun etimologiyasından çıxış edərək çoxmədəniyyətlik məfhumunun sinonimi kimi istifadə edilir. Məlum olduğu kimi, multikulturalizm sözü latıncadan tərcümədə "çoxmədəniyyətlik" mənasını verir. Çox mədəniyyətlik dedikdə isə ilk növbədə etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklər, bu müxtəlifliklərin əsasını təşkil edən dəyərlər nəzərdə tutulur.

Müasir dövrdə dünya dövlətlərinin əksəriyyətində etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklər mövcuddur. Bu müxtəlifliklər tarixi prosesin inkişafının nəticəsi kimi obyektiv xarakter daşıyır.

Müxtəlifliklər xalqların etnik-mədəni dəyərlərini, mədəniyyətlərini xarakterizə etməklə onların dünyagörüşü və fəaliyyətlərinin əsasını təşkil edir və həyatlarında müsbət rol oynayır. Biz geniş mənada bu termini müxtəlif etnik, irqi, dini və mədəni qrupların nümayəndələrinin birgə yaşadıkları cəmiyyəti adlandırıraq.

Sözün dar mənasında isə multikulturalizm məfhumu cəmiyyətdə mövcud olan etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklərə münasibətdə dövlətin apardığı konkret siyasəti müxtəlifliklərin qorunmasını əks etdirir.

Multikulturalizm Azərbaycanda əsrlərdən bəri formalaşan, eyni zamanda ictimai-bədii psixoloji-mənəvi müstəvidən kənara çıxmayan dəyərlər toplusu kimi xüsusilə sovet ideologiyasının hökmranlıq etdiyi illərdə kifayət qədər sistemsiz və spontan mahiyyətə malik idi.

Tolerantlıq və mənəvi potensial dini loyallıq və milli özünməxsusluq psixoloji səbat və bəşəri dəyərlərə açıqlıq Azərbaycan insanını multikultural bir rejimin içində daxil etməyə hazır idi. Bu və buna bənzər xüsusiyyətlər Azərbaycan ədəbi-bədii düşüncə müstəvisində həm tarixən həm də bu gün kifayət qədər görümlü və təsiredicidir.

Azərbaycançılıq ideyası – Azərbaycan xalqının siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni yüksəlməsinə yönələn bir ideyadır. Bu ideyanın əsasında Azərbaycan xalqının milli azadlıq uğrunda mübarizəsi durur. Azərbaycan xalqının milli azadlıq uğrunda mübarizəsi tarixi Azərbaycançılıq ideyasının formalaşması prosesi ilə bağlıdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycançılıq ideyası tarixində tamamilə yeni bir mərhələ başlandı. Bu mərhələ Azərbaycançılıq ideyasının bütün tarixi zirvəsini təşkil edir. Bunun əlaqəli Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev deyir: “1993-2003-cü illərdə dövlətçiliyimizin əsasları qoyuldu, milli ideologiya – Azərbaycançılıq ideologiyası xalq tərəfindən təstiqləndi”. Azərbaycançılıq ideologiyasının parlaq daşıyıcısı kimi Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi sayəsində milli dövlətçilik ideyasının gerçəkləşməsinə, müasir Azərbaycan dövlətinin qurulmasına və xalqımızın müstəqillik arzusuna çatmasına nail olmuşdur.

Ulu öndər haqlı olaraq multikulturalizm siyasətini ölkənin demokratik inkişafının tərkib hissəsi hesab edirdi. O, Azərbaycan ərazisində yaşayan milli azlıqların hüquq və azadlıqlarının, o cümlədən etnik-mədəni, dini dəyərlərinin qorunmasını demokratiyanın mühüm prinsipi olan əsas insan hüquq və azadlıqları kontekstində görürdü. Ulu öndərin rəhbərliyi ilə, nəhayət ki, dönüşü olmayan demokratik inkişaf yoluna çıxmış Azərbaycan Respublikası, onun qeyd etdiyi kimi “dinindən, dilindən, irqindən asılı olmayaraq Azərbaycanın bütün vətəndaşlarının eyni hüquqlara malik” etməli idi.

Təbii olaraq, Ulu öndər etnik millətçiliyə alternativ kimi bütövlükdə Azərbaycan xalqının və cəmiyyətinin, eyni zamanda Azərbaycan dövlətçiliyinin yüksəlişini şərtləndirən və multikulturalizmin əsas mənəvi bazası olan Azərbaycançılıq prinsipini milli ideologiya kimi irəli sürdü. O qeyd etdi ki, etnik millətçilik, nəhayət etibarlı ilə, etnik separatizmə, xalqlar arasında münaqişəyə gətirib çıxarır. Azərbaycançılıq ideologiyası isə dinindən dilindən, irqindən asılı olmadan ölkədə yaşayan bütün vətəndaşları birləşdirir. Ulu öndərin dediyi kimi, həqiqətən “Azərbaycan onun ərazisində yaşayan bütün millət və xalqların ümumi vətənidir. Ərazimizdə yaşayan Azərbaycanlı da, ləzgi də avar da, kürd də, talış da, udin də, kumik da, başqası da – bütünlükdə hamısı Azərbaycanlıdır”. Bu sözlər bu gün də son dərəcə əhəmiyyətlidir və belə bir aydın siyasi həqiqəti aktuallaşdırır: Biz, yəni Azərbaycanda yaşayan bütün xalqlar məhz bir yerdə, məhz Azərbaycanlı olaraq dünya üçün maraq kəsb edə bilərik. Biz ayrı-ayrılıqda heç kim üçün marqlı deyilik!

Beləliklə, Ulu öndər Heydər Əliyev multikulturalizmi Azərbaycançılıq ideologiyasının tərkib hissəsi kimi təqdim etməklə ölkəmizdə multikulturalizm siyasətinin əsasını qoymuş və Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisi olmuşdur. Ulu öndərin multikulturalizm sahəsində həyata keçirdiyi bu böyük iş müasir dövrdə onun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Ədəbiyyat:

1. Prezident İlham Əliyevin sədirliyi ilə Nazirlər Kabinetini 2015-ci illin doqquz ayının sosial inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclası keçirilib. [<http://www.president.az/articles/16373>]
2. İlham Əliyev. İlham Əliyev Respublika Günü çünasibətilə rəsmi qəbulda iştirak edib. [<http://www.president.az/articles/19987>]
3. Abdullayev K.M. Azərbaycanın müstəqəlliyi illərində multikulturalizm və tolerantlıq. Bakı 2016, ss [504-517].